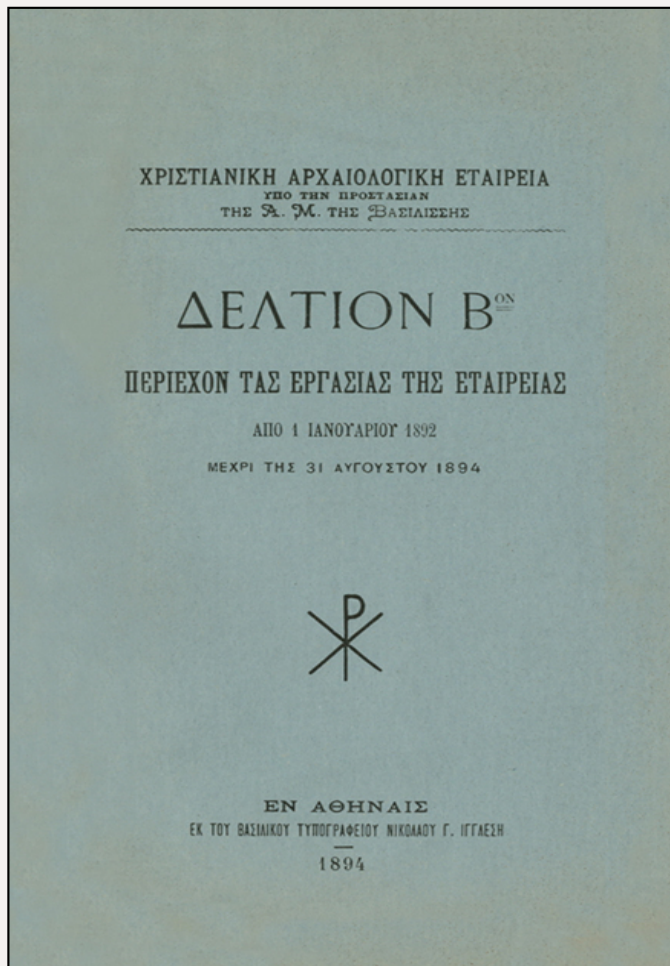

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τομ. 3, 1903

Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του 1894

ΛΑΜΠΑΚΗΣ Γεώργιος
<https://doi.org/10.12681/dchae.1548>

Copyright © 1903

To cite this article:

ΛΑΜΠΑΚΗΣ, Γ. (2013). Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του 1894. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 3, 7-13. doi:<https://doi.org/10.12681/dchae.1548>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής
Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του
1894

Δελτίον ΧΑΕ 3 (1894-1902), Περίοδος Α' • Σελ. 7-13

ΑΘΗΝΑ 1903

EKT

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL
DOCUMENTATION
CENTRE

e-Publishing

www.deltionchae.org

ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

Διευθυντοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου

ΜΕΛΕΤΑΙ, ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ 1894

Σεβασμιώτατε Ἱεράρχα,¹
Ἐξοχώτατε πρεσβευτά,
Φίλοι ἐταῖροι,

Α'. Κατάστασις τοῦ Μουσείου.

ἑκα ἤδη ἔτη συνεπληρώθησαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἡμετέρου Χριστιανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1894 εἰσῆλθον ἐν τῷ Μουσείῳ 220 ἀντικείμενα ἐγγραφέντα ἐν τῷ κώδικι τοῦ Μουσείου ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 1868—2088

1. Ἡ συνεδρία ἐγένετο τῇ 29 Ἰανουαρίου 1895 ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ προέδρου τῆς Ἐταιρείας κ. Ἀρ. Παππούδωφ. Παρῆσαν δὲ μεταξὺ τῶν λοιπῶν ἐπισημῶν κεκλημένων ὁ Σεβ. ἐπίσκοπος Νάξου κ. Γρηγόριος, καὶ ἡ Δ. Ἐξ. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ρωσσίας κ. Ὄνοῦ.

ἤτοι εισῆλθον	προῆλθον δὲ
Χειρόγραφα	Ἐκ δωρεᾶς Σ. Σκουλούδη ..
Ἔντυπα	» » G. Millet
Μολυβδόβουλα	» » διαφόρων
Φωτογραφίαι	Φροντίδι Γ. Λαμπάκη
Κατόψεις ἀρχιτεκτονικαὶ	Ἐξ ἀγορᾶς
Διάφορα	
Τὸ ὅλον..	Τὸ ὅλον..
220	220

Τὸ Μουσεῖον ἡμῶν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐν τῷ Μουσεῖῳ βιβλίου τῶν ἐγγραφομένων ἐπισκεπτῶν, ἐπεσκέφθησαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1894, τὸ ὅλον 6924 ἤτοι κατ'

Ἰανουάριον	812	Ἰούλιον	468
Φεβρουάριον	704	Αὐγούστον	367
Μάρτιον	764	Σεπτέμβριον	448
Ἀπρίλιον	539	Ὀκτώβριον	438
Μάϊον	905	Νοέμβριον	466
Ἰούνιον	483	Δεκέμβριον	530
Τὸ ὅλον		6924	

Διπλασιαζομένου δὲ πάντοτε τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, ἐπειδὴ ὡς ὑπολογίζεται οἱ πλείονες τοῦ ἡμίσεως δὲν ἐγγράφονται ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἐπισκεπτομένων τὸ Μουσεῖον, οἱ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1894 ἐπισκεφθέντες ἀνέρχονται εἰς 13,848 ἤτοι κατὰ 10,000 σχεδὸν πλέον τοῦ προηγουμένου ἔτους.

Β'. Περιηγήσεις ἡμῶν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ ἔτος τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐπέθετο τὴν κορωνίδα τῶν ἐν Ἑλλάδι περιηγήσεων ἡμῶν, καθ' ὅσον, οὐ μόνον τὰς ἐν Πελοποννήσῳ μελέτας ἡμῶν συνεπληρώσαμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐριβόλακα βοτιάνειραν Θεσσαλίαν τὸ πρῶτον ἤδη ἐπεσκέφθημεν, οὐ σμικρὰν, ὡς εἰκόσ, τὴν ἐκεῖθεν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης Χριστιανικὴν συγκομιδὴν ἀποκομίσαντες.

Οὕτω κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐν συνόλῳ ἐζητάσαμεν τεσσαράκοντα περίπου πόλεις καὶ τόπους τοὺς ἐξῆς :

Ἐν ἐκτάσει ἐσπουδάσαμεν καὶ κατεμετρήσαμεν τὸν ἐν Πατησίοις τῆς Ὀσίας Φιλοθέης ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου. Ἐξητάσαμεν τὸ Ναύπλιον, τὴν Κόρινθον, τὸ Ξυλόκαστρον, τὰ Τρίκκαλα τῆς Κορινθίας μετὰ τῆς ἐγγυὸς Μονῆς τοῦ ἁγίου Βλασίου, τὴν παρὰ τὸν Φενεὸν Σιδίστρα, τὴν Μονὴν Φενεοῦ, τὰ Καλύβια, τὸ Κεφαλόβρυσον Λυκούριας, τὴν Τοπόριστα Γορτυνίας μετὰ τοῦ καλουμένου Θεοκτίστου, τὰ Φύλλια τοῦ δήμου Λευκασίου τῶν Καλαβρύτων, τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου¹⁾, τὰ κατάφυτα καὶ περιόρρυτα Μαζείκια τοῦ δήμου Κλειτωρίας, τὴν ἱστορικὴν Μονὴν τῆς ἁγίας Λαύρας, τὰ Καλάβρυτα, τὸ ἀληθῶς ὄνομα καὶ πρᾶγμα, Μέγα Σπήλαιον, τὴν Ζαχλουροῦ, τὴν Μαμουσιά, τὰ Τρουπιά, τὰς Πάτρας, τὸν Πύργον καὶ τὴν ἀμφιλαφῆ Ἀμαλιάδα.

Ἐκείθεν δὲ πρὸς μικρὸν Ἀθήνησι ἀνασυνταχθέντες, διηρευνήσαμεν τὸν Βόλον, πόλιν νέαν, τὴν ἀρχαίαν καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ λόφου ἐπισκοπὴν Δημητριάδος, τὰ ὠραῖα καὶ γραφικὰ Τρίκκαλα, τὴν ἐπὶ ἀχανοῦς πεδιάδος νοχελῶς ἐφησυχάζουσαν Λάρισσαν, τὴν πολιὰν Καλαμπάκαν, τοὺς κροκαλοπαγεῖς καὶ ὑψιτενεῖς βράχους τῶν Μετεώρων, τὴν Μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, τοῦ ἁγίου Στεφάνου, τοῦ Βαρλαάμ καὶ τῆς Μεταμορφώσεως, τὴν Καρδίτσαν, τὸ Βελεστῖνον ἢ Φερράς, τὴν ἔνδοξον πατρίδα Ρήγα τοῦ Φερραίου, τὴν Χαλκίδα κλπ.

Παραλείποντες τὰ πολλά, ἀναφέρομεν ὅτι ἐν Τρικκάλοις τῆς Κορινθίας κατεγράψαμεν πάσας τὰς ἀρχαίας ἀγιογραφίας τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, ἀκριβῆ κατάλογον τούτων συντάξαντες.

Ἐν τῇ Μονῇ Φενεοῦ ἀντεγράψαμεν τὰς ἐν ταύτῃ ἐπιγραφάς, ἐσπουδάσαμεν τὰς ἀγιογραφίας, καὶ ἰδίᾳ τὰς ἐν τῷ νάρθηκι μεγαλοπρεπεῖς παραστάσεις τῶν ἁγίων ἀναχωρητῶν Κοσμά τοῦ ποιητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Ἰωάννου τοῦ τῆς Κλίμακος καὶ Νήφωνος²⁾ καὶ τῶν ἁγίων Μαρτύρων

1) Ἐνταῦθα ἐκτελῶν τὴν ποιναντορικὴν αὐτοῦ περιοδείαν παρέδωκε τὸ πνεῦμα ὁ ἐκ Τήνου ἐπίσκοπος τῆς Γορτυνίας, ἀληθῶς φίλος τοῦ Θεοῦ Φιλόθεος.

2) Εἰκόν. τούτων ὄρα Lambakis' Mémoire sur les antiquités chrétiennes. Fig. 158.

Ίουλίτης, Μαρινής, Παρασκευῆς, Κυριακῆς, Βιρβάρας, Δικατερίνης¹⁾ ὧν τὰ σώματα ἀντὶ τοῦ συνήθους ὕψους 6 1/2 — 7 ἔχουσι 12 κεφαλῶν ὕψος²⁾, λαμπρὰ ἔργα Παναγιώτου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων 1754³⁾. Ἐφωτογραφήσαμεν ἐσωτερικὰ τοῦ ναοῦ μέρη, ἐμελετήσαμεν τὸν μεγαλοπρεπέστατον καὶ πολυτελεῖ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ αἰωρούμενον χορόν, κατεμετρήσαμεν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ κάτοψιν κλπ. (ἀρ. κώδ. Μουσείου 2076).

Ἐν τῇ Μονῇ ἐπὶ τῆς φόδρας ὑπομανίκων καὶ ἐπιγονατίων εὔρομεν φύλλα μεμβράνης, ἐφ' ὧν ἡ διὰ κεφαλαίων γραφὴ η' — θ' ἅτινα κατεγράψαμεν ἐν τῷ κώδικι τοῦ Μουσείου ὑπ' ἀριθ. 1927, 1928, 1975.

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Λαύρᾳ ἐσπουδάσαμεν τὰ ἱερὰ τῆς Μονῆς κειμήλια, καὶ ἰδίᾳ τὴν ἱστορικὴν σημαίαν τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, ἐφωτογραφήσαμεν τὰ σπουδαιότερα τῶν κειμηλίων καὶ ἀντεγράψαμεν τὰς ἐκεῖ ἐπιγραφάς.

Ἐν τῷ Μεγάλῳ Σπηλαίῳ κατεμετρήσαμεν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ ναοῦ κάτοψιν (ἀριθ. κώδ. 2082) ἐφωτογραφήσαμεν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ (ἀριθ. κώδ. 2041) καὶ ἐσπουδάσαμεν τινὰ τῶν ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ κειμηλίων⁴⁾.

Ἐν Καλαμπάκᾳ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῶ εὔρομεν εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (ὕψ. 0,83 πλ. 0,60) αἰωρουμένην ἄνω τῆς βασιλικῆς πύλης τοῦ Νάρθηκος, ἐφ' ἧς ἀνέγνωμεν.

« Δέυσης τοῦ δοῦλου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ κὲ Θεοδόρας τῆς Κατακουζηνῆς κὲ τὸν τέκνον αὐτοῦ ».

Τὰ περὶ τῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Καλαμπάκας τοῦ ἐν μέσῳ τούτου Ἀμβωνος, τῶν ἐπιγραφῶν, ἀγιογραφιῶν κλπ. ταῦτα πάντα δέον ν' ἀποτελέσωσι ἰδίαν μονογραφίαν.

Εἰς δὲ τὰ Μετέωρα μὴ δυνηθέντες ὡς ἐκ τοῦ ὕψους νὰ ἀνέλθω-

1) Εἰκόν. τούτων ὄρα Lambakis Mémoire Fig. 157.

2) Γ. Λαμπάκη Ἀγιογραφία σ. 55 σημ. 2.

3) Πρβλ. Γ. Λαμπάκη Mémoire etc. σελ. 85—86.

4) Ἀτυχῶς ὡς ἐκ τοῦ ὕψους παθόντες ἐξ ἱλίγγου ἠναγκάσθημεν αὐθημερὸν νὰ ἀναχωρήσωμεν ἐκ τῆς Μονῆς.

μεν περιωρίσθημεν μόνον εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Στεφάνου.

Γ'. Λόγου ἄξια ἀντικείμενα κατὰ τὸ ἔτος 1894 περιελθόντα εἰς τὸ Μουσεῖον ἡμῶν.

Τὰ σπουδαιότερα τῶν εἰς τὸ Μουσεῖον ἡμῶν περιελθόντων κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀντικειμένων εἰσὶ·

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 1929 χρυσοκέντητα ὑπομάνικα καὶ

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1930 χρυσοκέντητον ἐπιγονάτιον, ἅτινα εὔρομεν ἐν Τρικκάλοις τῆς Κορινθίας, καὶ ἅτινα ἐκ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφῆς· « **Μνήσθητι τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Μακαρίου ἱερομονάχου** » καὶ τῆς ἐποχῆς αὐτῶν, οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἀνῆκον εἰς τὸν ἐκ τῶν Τρικκάλων τούτων τῆς Κορινθίας καταγόμενον ἅγιον Μακάριον τὸν Νοταρᾶν, ὅτε ἀκόμη ἦν ἱερομόναχος.

Τὴν ὑπ' ἀριθ. 1979 ἱερὰν κολυμβήθραν, ληφθεῖσαν ἐκ τῆς ἱστορικῆς Μονῆς Ἀγίας Λαύρας.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1990 μολύβδινον ποτήριον, ὅπερ ἐλάβομεν ἐκ Φερρῶν, ἐκ τῆς μόνης ἐκεῖ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ὑπαρχούσης ἐκκλησίας τῆς Παναγίας¹⁾.

Τὸν ὑπ' ἀριθ. 2000 ἀρχιερατικὸν σάκκον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου Διονυσίου Λάτα.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 2001—2010 φωτογραφικὰ ἀπότυπα τῶν ψηφοθητημάτων τῆς Μονῆς Δαφνίου, ληφθέντα καὶ δωρηθέντα παρὰ τοῦ κ. Gabriel Millet.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 2024 — 2073 φωτογραφικὰ ἀπότυπα τῶν ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ Θεσσαλίαν περιοδειῶν ἡμῶν, τῶν Μονῶν τῶν Μετεώρων καὶ τοῦ ἐν Καλαμπάκῃ μοναδικῶς ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ περισωθέντος μαρμαρίνου ἄμβωνος (εἰκ. 1).

1) Ἐράγε ἐκ τοῦ ἁγίου ποτηρίου τούτου δὲν ἐκοινώνησε παῖς ἢ νεανίας ὁ πρωτομάρτυς Ρήγας ὁ Φερραῖος; Ἡμεῖς τοῦλάχιστον πρὸς τὸν Διάκον, τὸν ἱερὸν αὐτοῦ συνάδελφον χαριζόμενοι, παρὰ τὸ ἅγιον ποτήριον τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκ Φερρῶν ἀρχαιότατον τοῦτο ἅγιον ποτήριον παρεθήκαμεν.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 2055 φωτογραφικὸν ἀπότυπον χρυσοβούλου τοῦ 1332 τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, καὶ τοῦ σι-

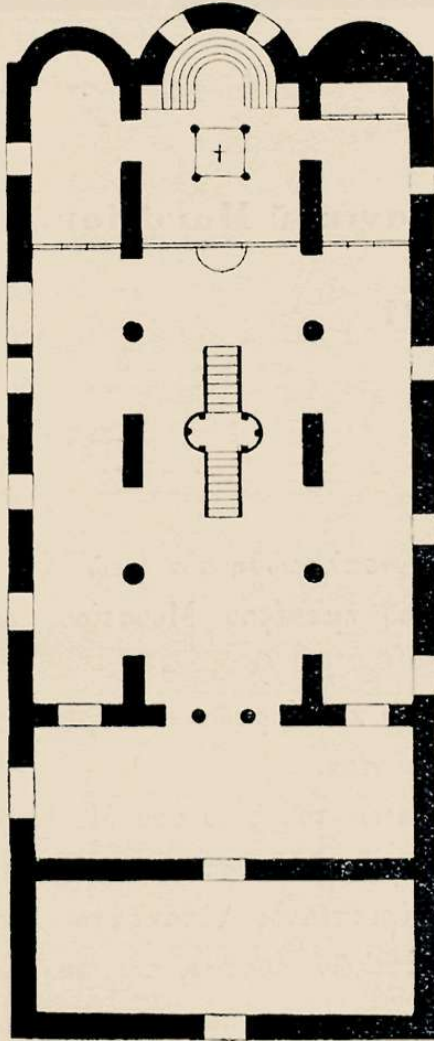
Εἰκὼν 1.

**Ὁ ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τῆς Μητροπόλεως Καλαμπάκας
περιθωθεὶς μοναδικὸς μαρμαρινὸς ἄμβων**

γιλίου τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ 1393, ἅτινα τῇ εὐγενεῖ
συνεργασίᾳ τοῦ φίλου ὑπιδάρχου κ. Εὐγενίου Ραγκαβῆ ἀνέγνωμεν
καὶ ἀντεγράψαμεν.

Τὰς ὑπ' ἀριθ. 2075 — 2088 διαφόρους ἀρχιτεκτονικὰς κατό-

ψεις τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς Φενεοῦ, Λαύρας, Μεγάλου Σπηλαίου, τῆς Μητροπόλεως Καλαμπάκας (εἰκ. 2), τῆς Μονῆς ἁγίου Στεφάνου καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Εὐγ. Ραγκαβῆ καταμετρηθείσας, τῆς Μονῆς Βαρλάαμ, τῆς Μεταμορφώσεως καὶ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

Εἰκὼν 2.

Ἀρχιτεκτονικὴ κάτοψις τοῦ ναοῦ τῆς Μητροπόλεως Καλαμπάκας

τῆς Ἑλληνικῆς ἀλφαβήτου, ὡς ταῦτα ἐγράφοντο κατὰ τὸν θ'. αἰῶνα. Προσέθηκαν δὲ στοιχεῖα τινὰ τῆς Σλαυικῆς γλώσσης, ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη τὸ καλούμενον **Κυριλλιανὸν ἀλφάβητον**. (πρὸς. ἱστ. τῆς Ρωσσο. αὐτοκρατορίας Ν.Καραμσίνου τόμ. α'. 1855 σελ. 117).

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1894 ἐπὶ λίθου λευκοῦ μαρμάρου (ὑψ. 0,87 πλατ. 0,84 παχ. 0,10) ἐπιγραφή τοῦ 1750 τῆς ἐν Ἀθήναις ποτὲ Σχολῆς τοῦ Ντέκα.

Τὰ ὑπ' ἀριθ. 1926—1928 ἐπὶ μεμβράνης τεμάχια Εὐαγγελίου τοῦ η—θ'. αἰῶνος, εὑρεθέντα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 1925 ζεύγει τῶν ὑπομανικίων, ὡς καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 1975 ἐπὶ μεμβράνης δύο φύλλα Εὐαγγελίου εὑρεθέντα ἐν ἐπιγονατίῳ τῆς Μονῆς Φενεοῦ, ἐξ ὧν ἀριδῆλως καταφαίνεται ὅτι οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος πρὸς μετάφρασιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν παρὰ τοῖς Σλαύοις, παρέλαβον τὰ σχήματα

ΣΗΜ. Λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν ἐν ταῖς περιοδοίαις ἡμῶν διαφόρων χριστιανικῶν μνημείων θέλομεν δημοσιεύσει ἐν τοῖς ἐπομένοις δελτίοις. Ἦδη ἀκούμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἐν γεικαῖς γραμμαῖς τὴν σειρὰν τῶν καθ' ἕκαστον ἔτος περιοδοιῶν ἡμῶν.